

De archeologie van Weert-Nederweert van de prehistorie tot de Middeleeuwen

dr. H.A. Hiddink
zelfstandig archeoloog, Amsterdam

cursus 'Weerterlogie', 4 maart 2026

Midden Paleolithicum: 'Midden van de Oude Steentijd'

jager / verzamelaars

Oudste vondsten Weert-Nederweert mogelijk van

Neanderthalers, 150.000-40.000 jaar geleden

landschap van gras-steppe

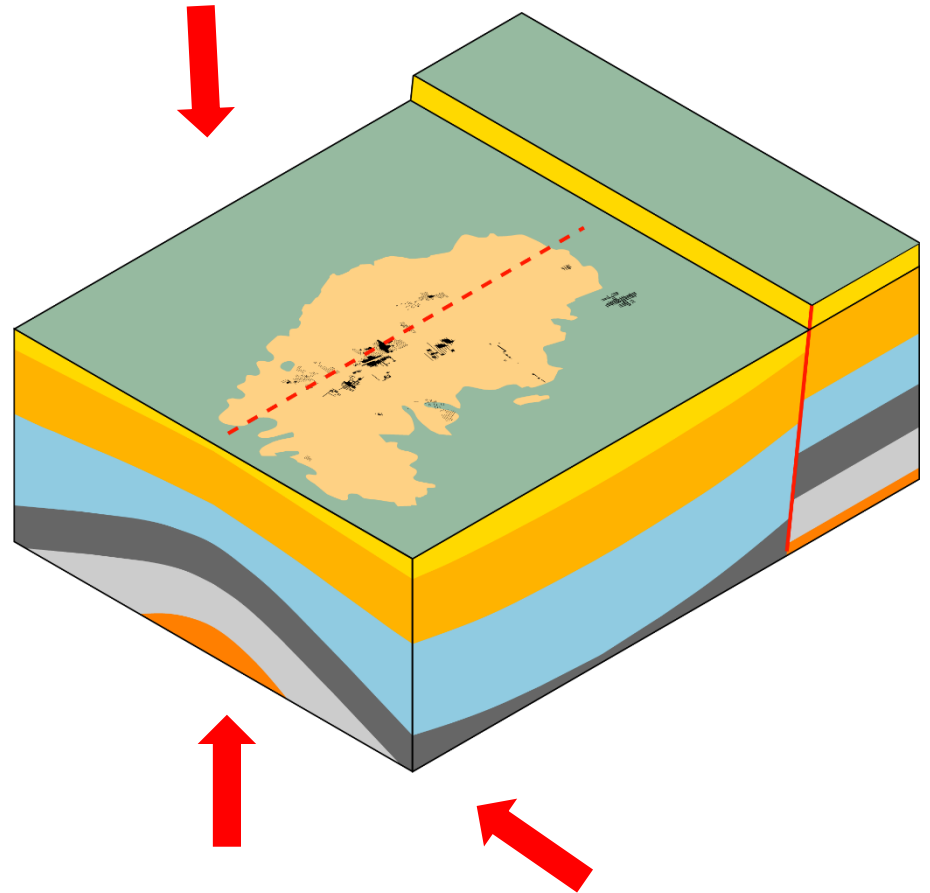
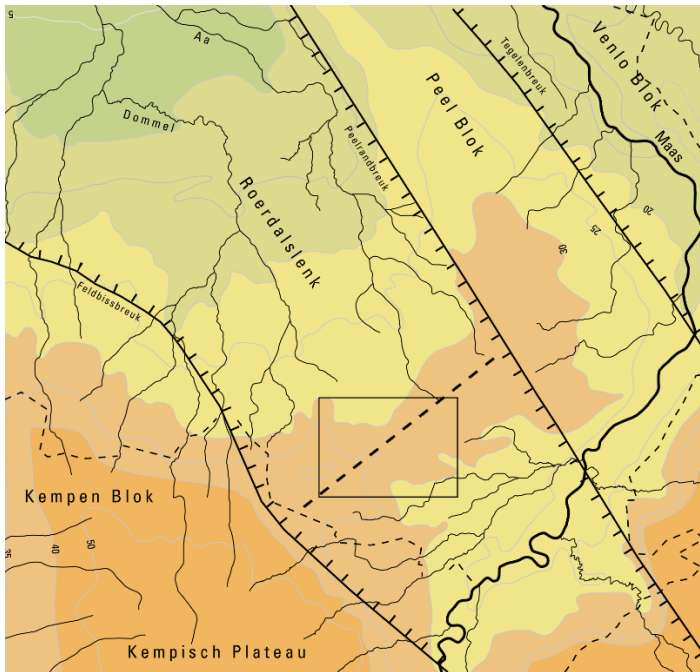
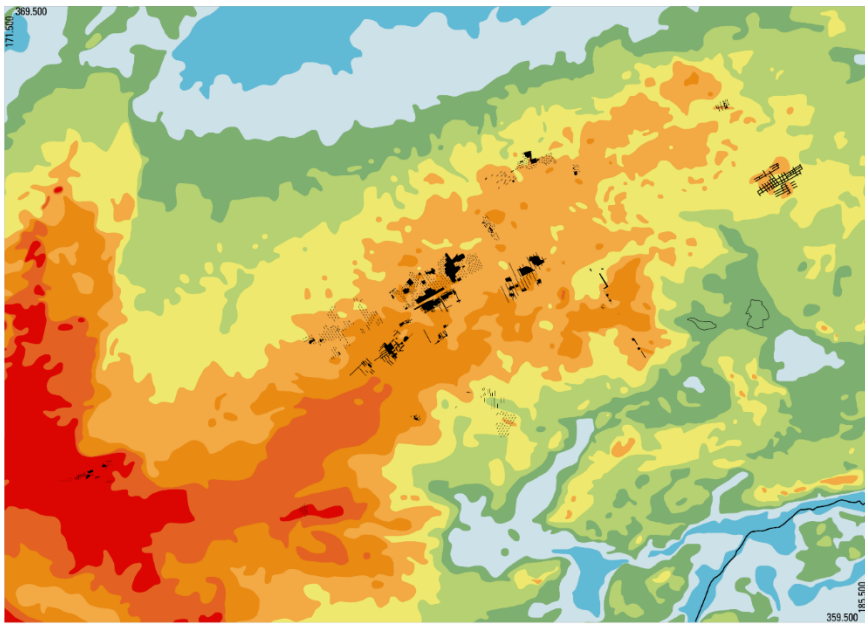
afgedekt door dekzand

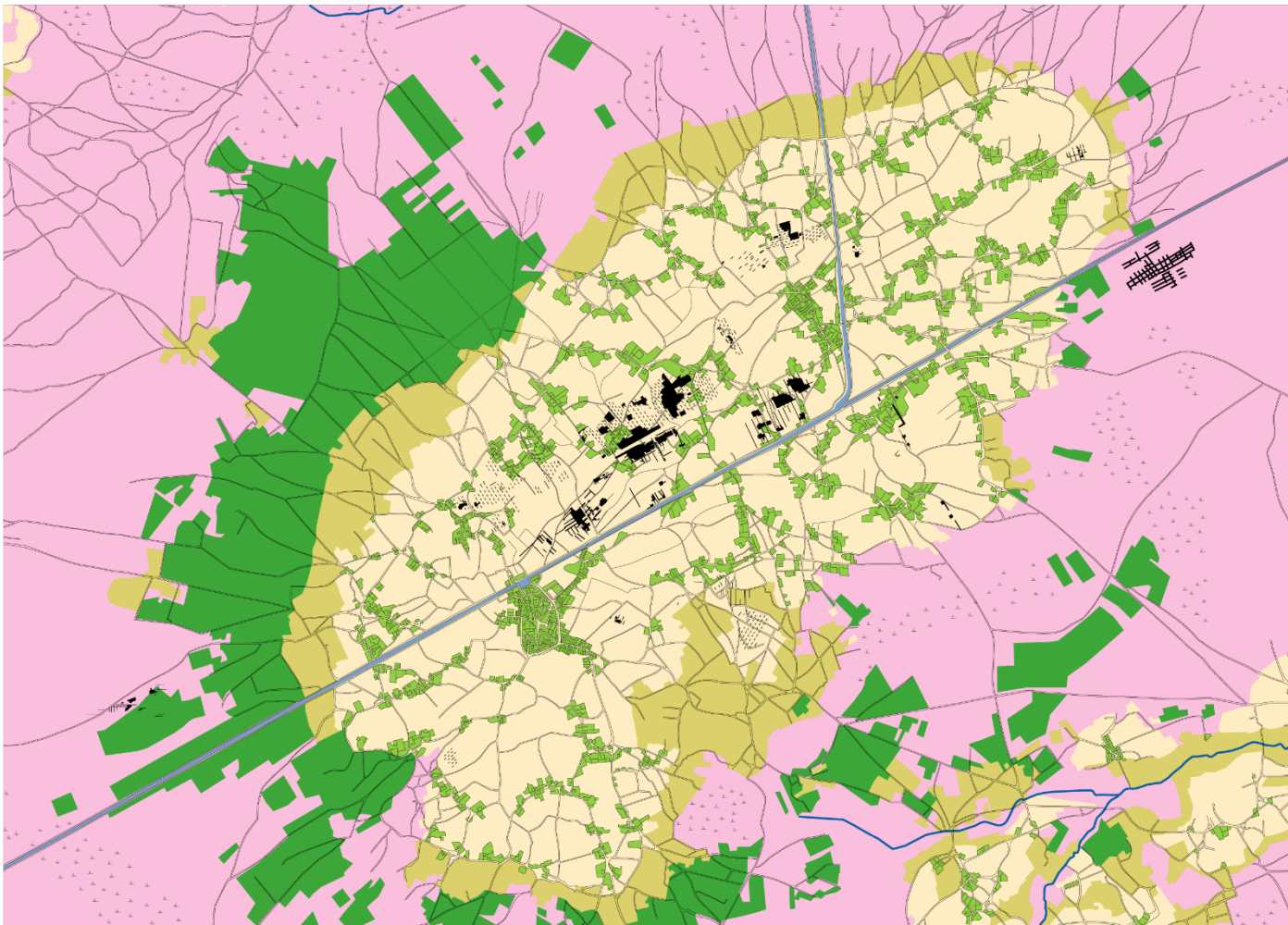
werktuigen omhoog gekomen
door vorst/dooiwerking

Geologie

- hooggelegen rug in Roerdalslenk door oude gebergtevorming

Historische landschap ca. 1830

- kern oude akkercomplexen in lemig dekzand
- 'rafelrand' van post-middeleeuwse ontginningen
- heide (droog en nat) in hoge of juist lage arealen

Tweedeling in het landschap

- in de 'heide' liggen vondsten aan oppervlak en zijn grafheuvels nog intact/zichtbaar (verlaten ca. 500 voor Chr. / nu natuurgebied!!!)
- op het dekzandeiland ligt alles onder de akkerlaag

Laat Paleolithicum en Mesolithicum

jager / verzamelaars

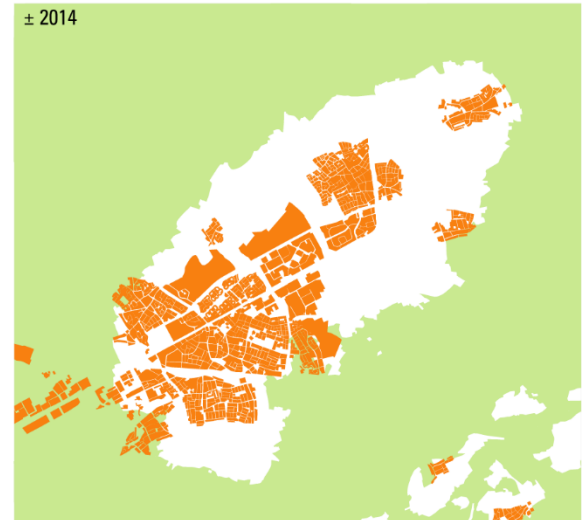
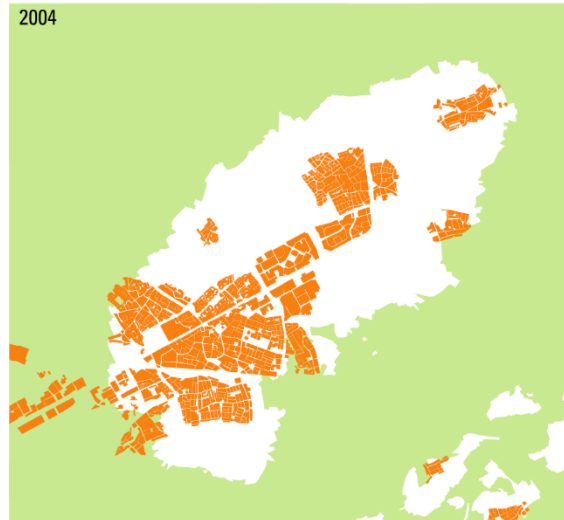
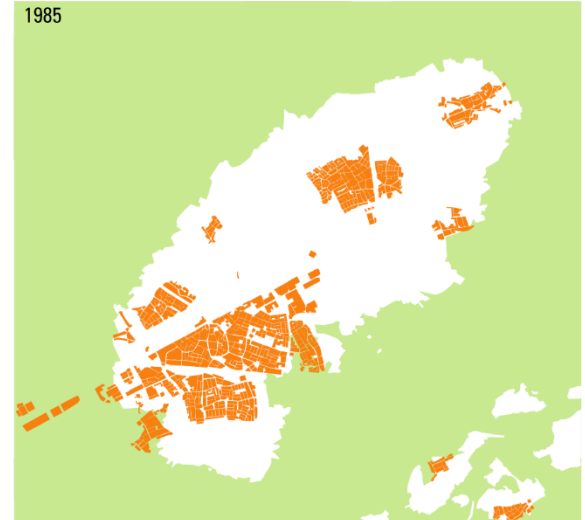
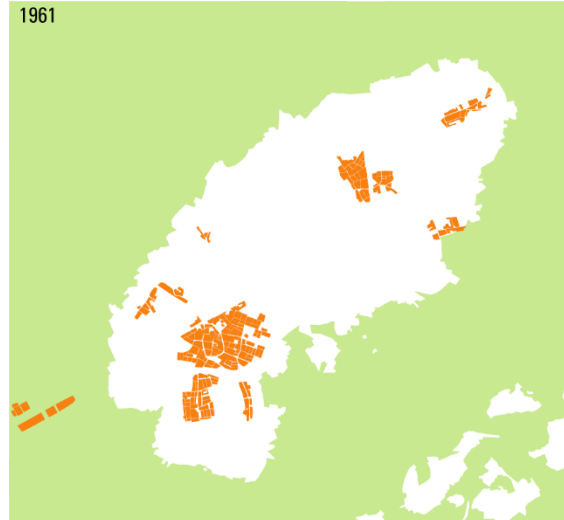
35000-5000 voor Chr.

- Sarsven, De Banen, Ecoduct A2, Tungelroysche beek
- vennen e.d., meer landschappelijke variatie en dus voedselbronnen

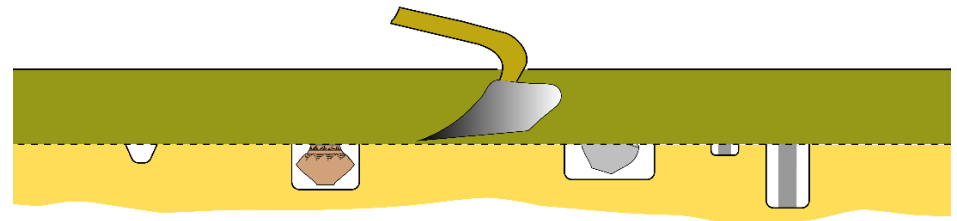
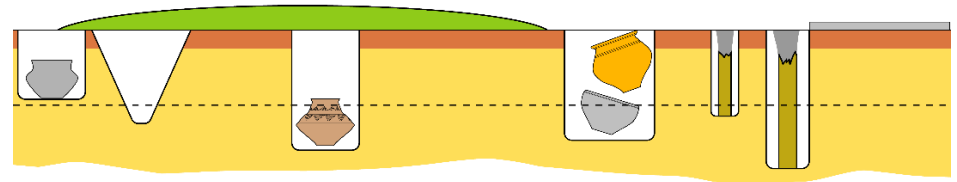
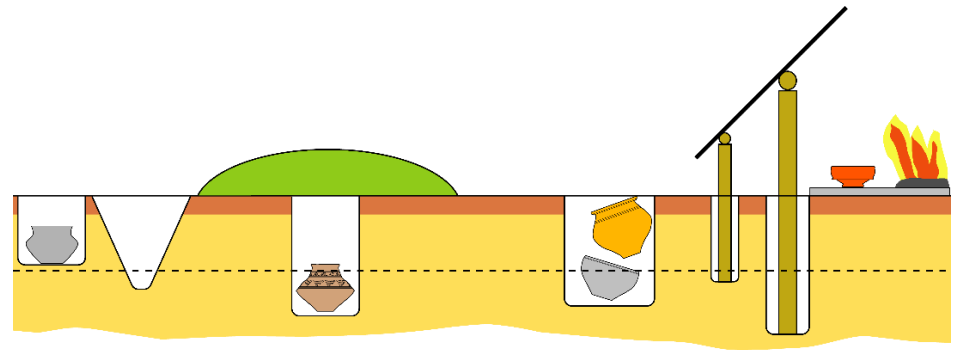
Archeologisch onderzoek

- tot ca. 1970 alleen in de heide
- vanaf 1994 in akkers van dekzandeiland

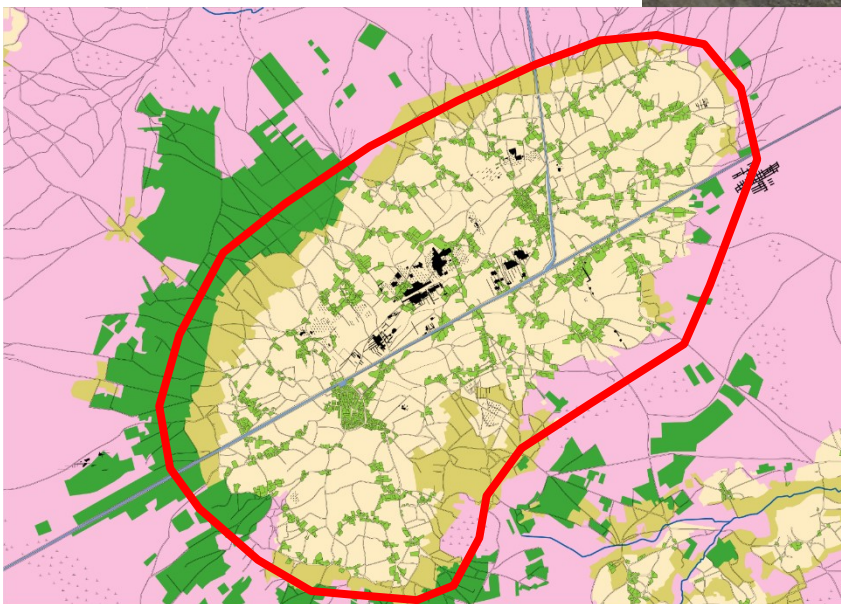
Tweede landschappelijke zone: akkerland op het dekzandeiland

- oorspronkelijk oppervlak is verspit en verploegd
- daardoor ontstane akkerlaag dekt af

Modern opgraven:

- met rupskraan
- schep/minigraver
- GPS
- 1000 m²/dag

Dekzandeiland:	4600 hectare
Na 1994 ontwikkeld:	400 hectare
Opgegraven:	40 hectare
Onderzocht:	185 hectare

= 45 % van ontw. / 4 % van eiland

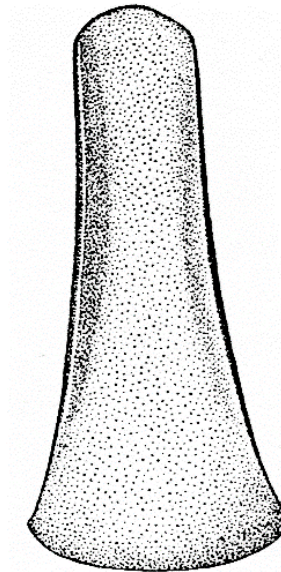
Nieuwe Steentijd – Vroege/Midden Bronstijd

4000-1000 voor Chr.

eerste boeren

weinig vondsten in Weert-Nederweert

eerste gebouw gevonden
op Laarveld?

Late Bronstijd en Vroege/Midden IJzertijd 'Urnenveldentijd'

1000-250 voor Chr.

iedereen is boer

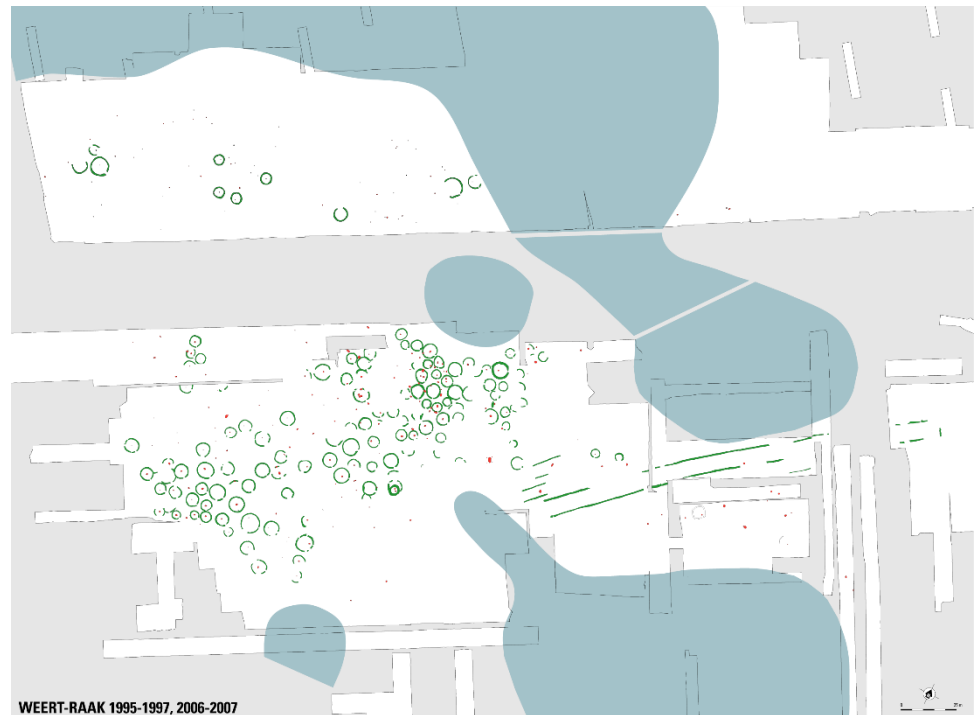
veel archeologische gegevens,
deels nog uit 'heidezone'

urnenvelden

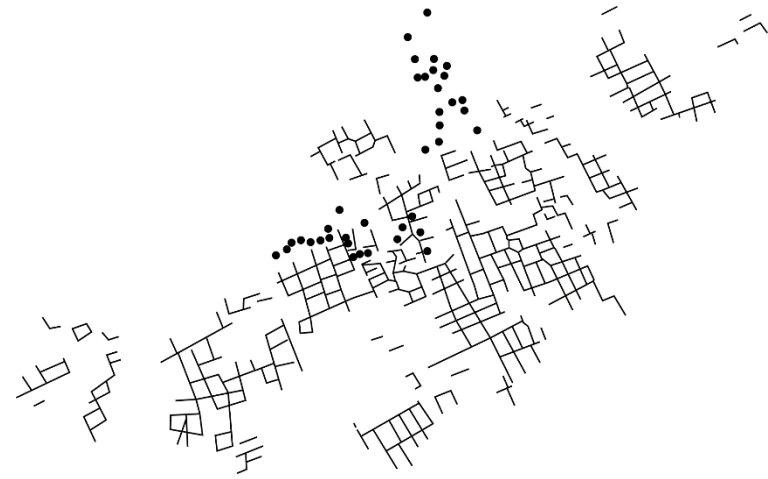
- Boshoverheide
- ook Weert-Raak, Nederweert-Eind
- crematies los of in urnen
- langbed Raak 180 m lang!
- 'iedereen' een eigen graf

WEERT-RAAK 1995-1997, 2006-2007

Landbouw gemengd bedrijf

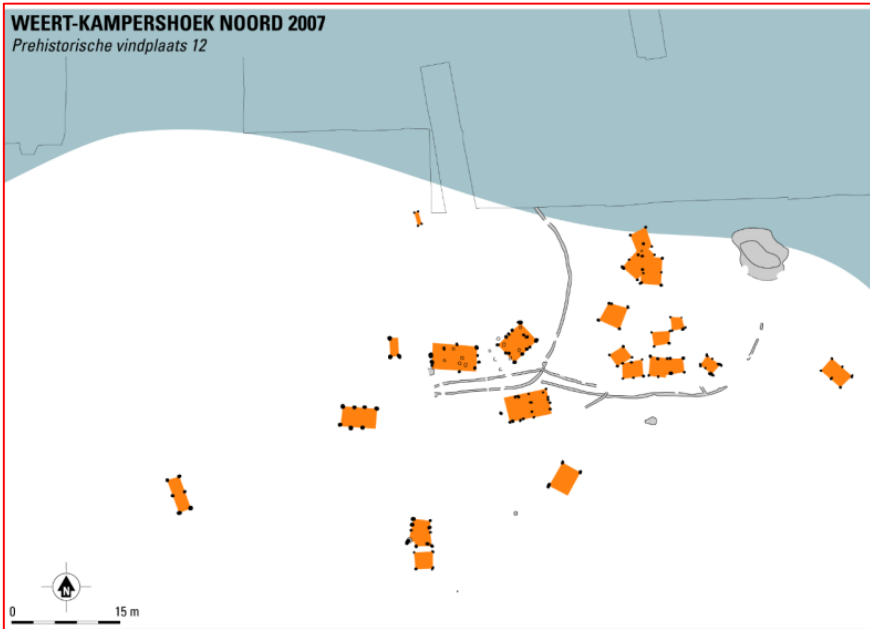
- akkerbouw in enorme 'celtic fields'
(Nederweert-Gebleektendijk!)
- erven 'zwerfen' door akkercomplex
- gerst, pluimgierst, emmertarwe
- rund, schaap/geit, varken

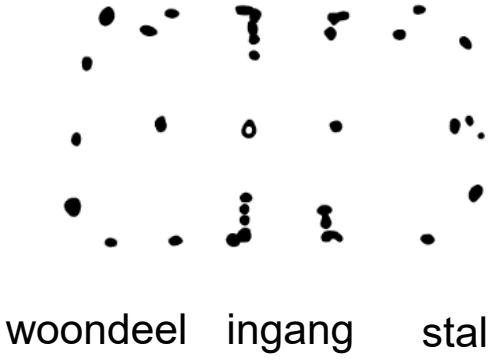
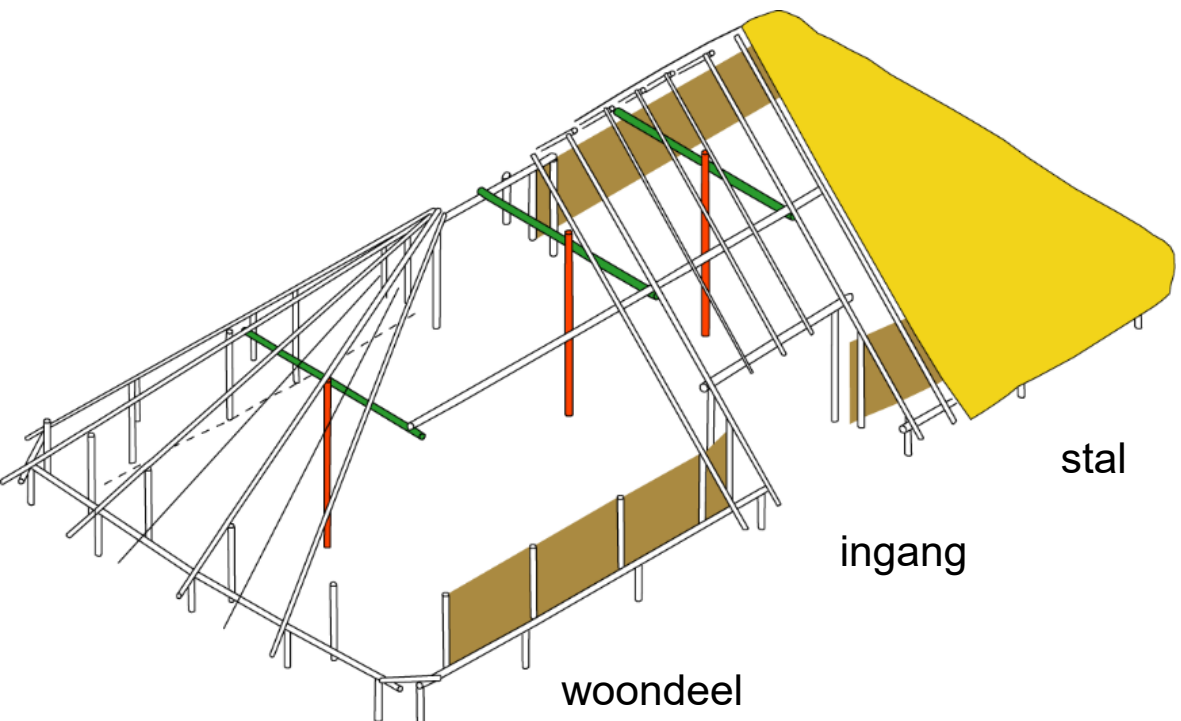
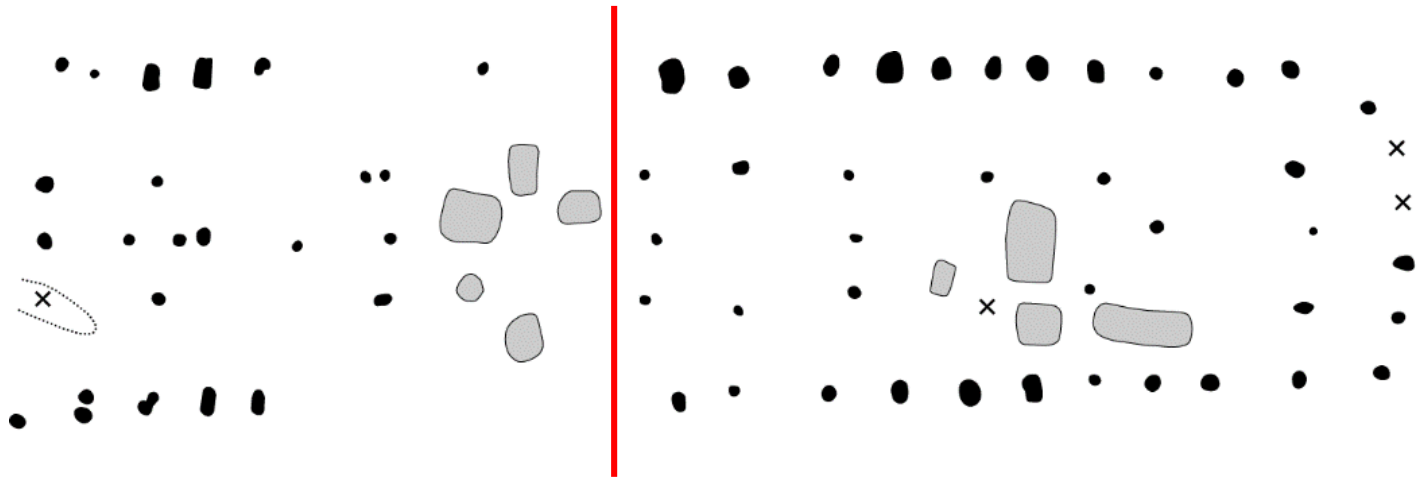
IJzertijd-raatakkers in Drenthe

Nederzettingen

- vooral 'spiekers' want zwaar gefundeerd
- slechts paar voorbeelden van huizen

36 x 8.5 m
10.5 x 6 m

Late IJzertijd

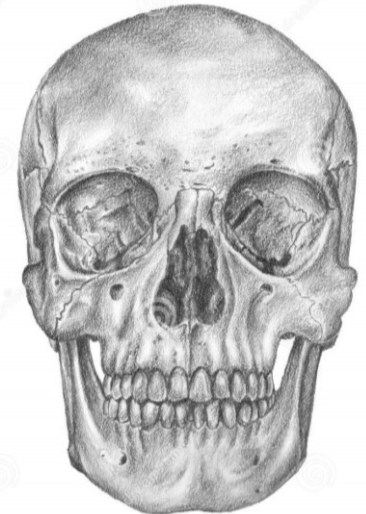
250-20 voor Chr.

(lang) vóór de komst v.d. Romeinen

boeren-krijgers

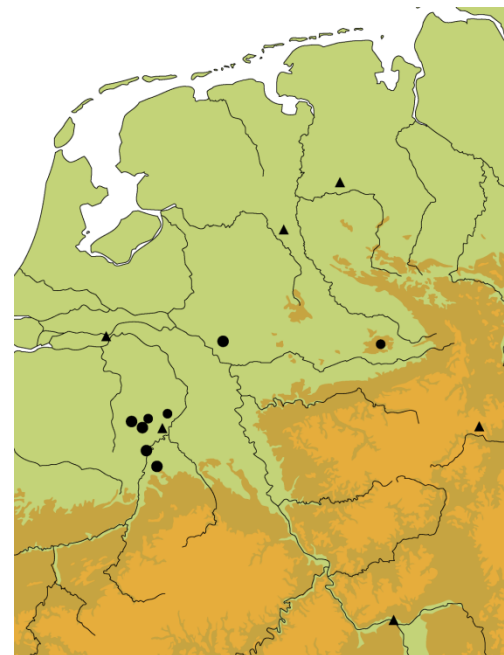
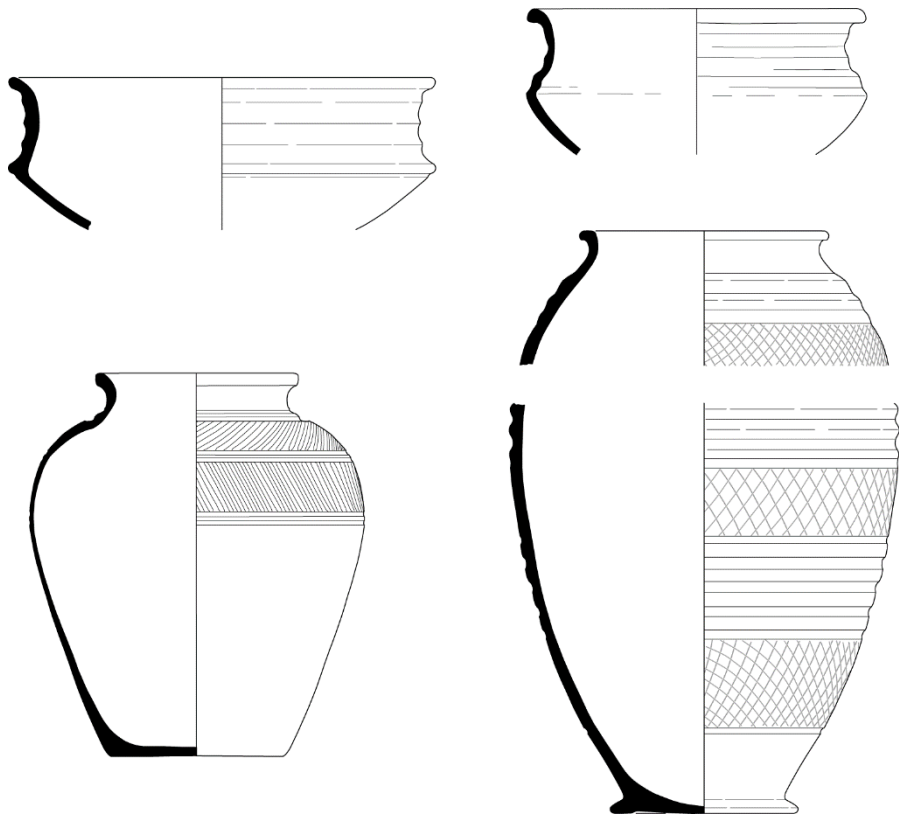
- huizen en landbouwsysteem blijven hetzelfde
- aanwijzingen voor geweldadige samenleving

Weert-Molenakker

uitwisselingsnetwerken

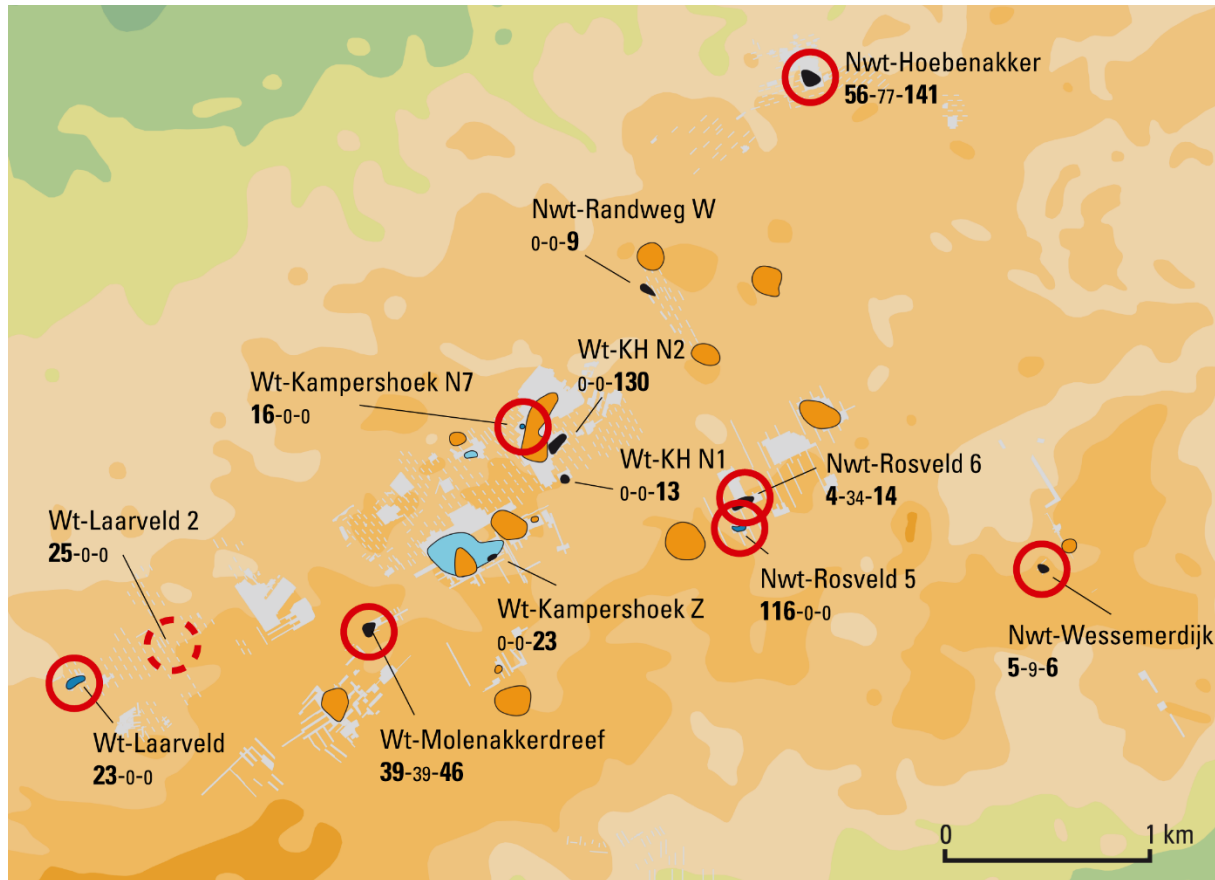
- Noord-Frankrijk
- Noord/Midden Duitsland

Noord-België, Zuid-Nederland, deel Rijnland EBURONES

Late IJzertijd, verschillende grafvelden

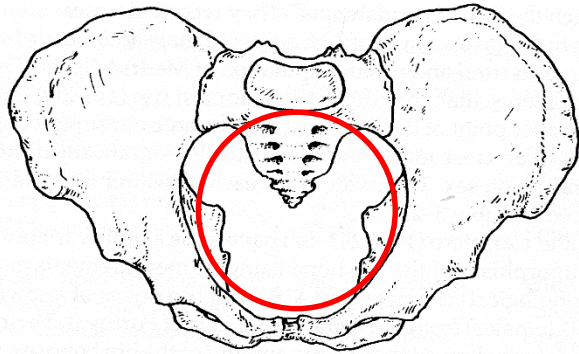
- Weert-Laarveld
- Molenakkerdreef
- Kampershoek Noord II/7
- Nederweert-Rosveld 5/6
- Wessemerdijk
- Hoebenakker

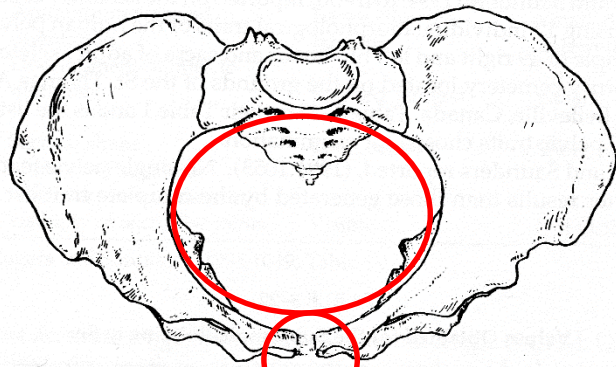
voor Nederland uniek inzicht materiële cultuur Late IJzertijd

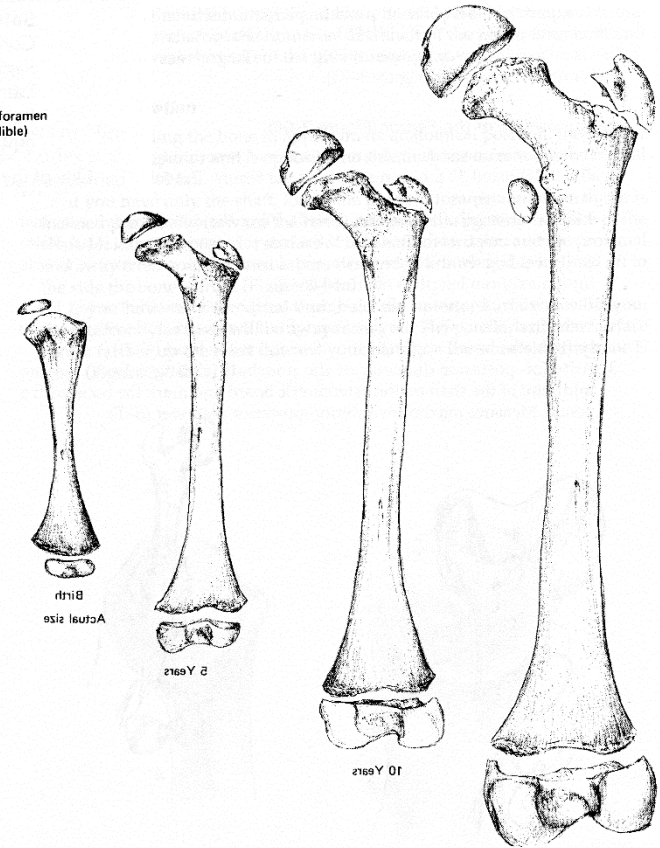
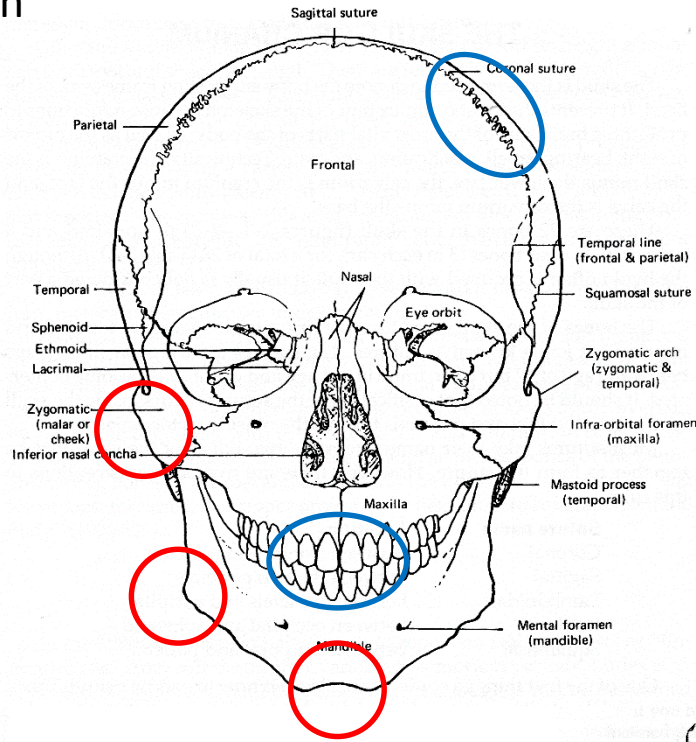
Geslachts- en leeftijdskenmerken

Male pelvis

Female pelvis

Geslachts- en leeftijdsbepaling bij onverbrand bot relatief precies
(m.u.v. > 50 jaar)

Bij crematieresten lastig: vaak maar 1 of 2 kenmerken aanwezig

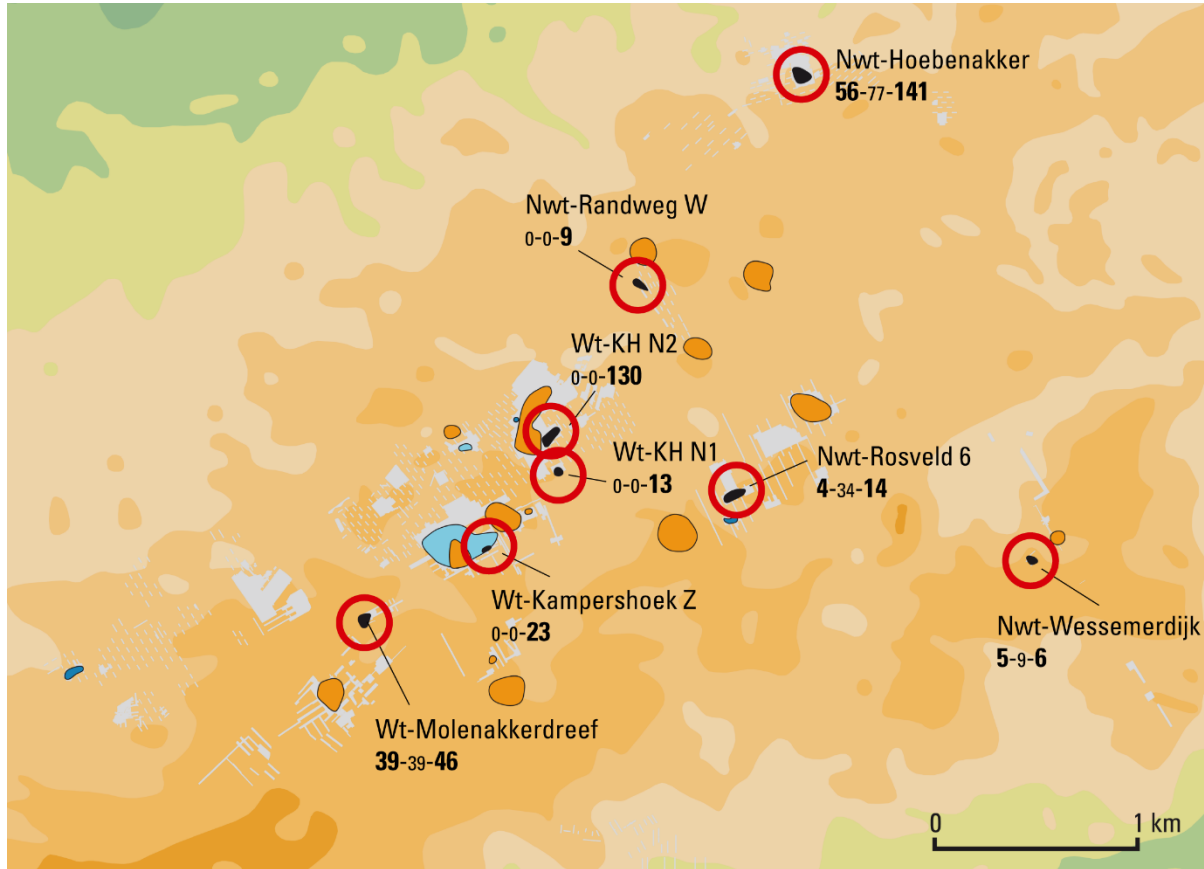

Romeinse tijd

20 voor – 270 na Chr.

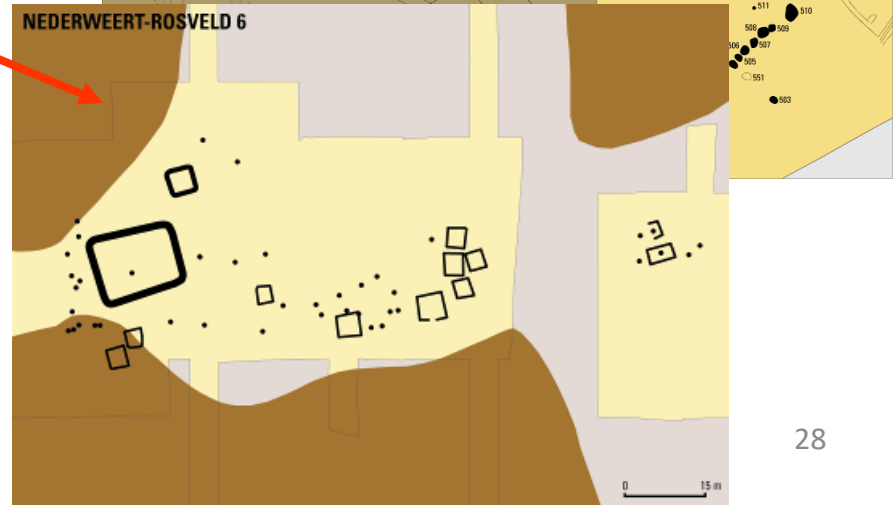
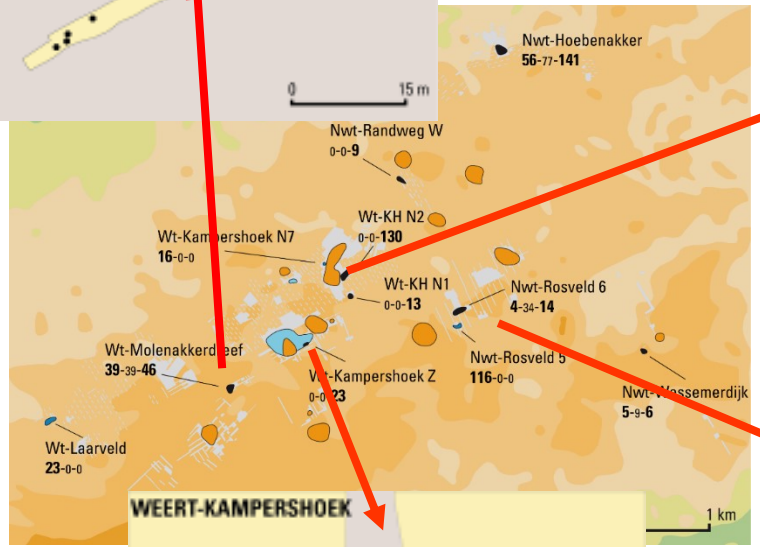
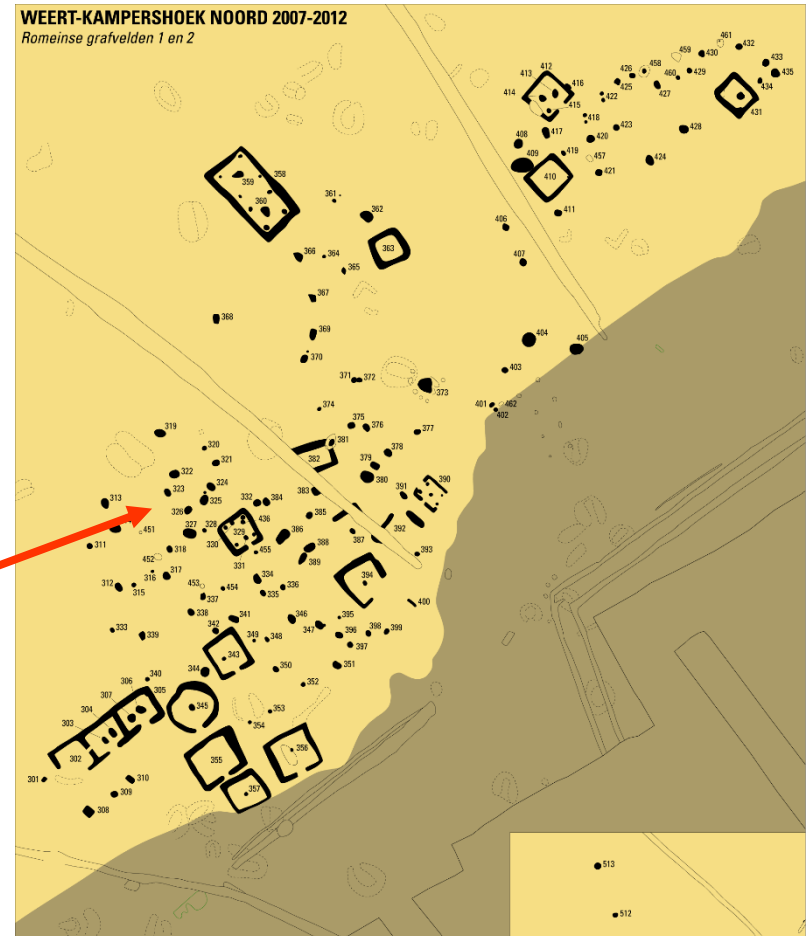
boeren in de periferie van een wereldrijk

Romeinse tijd, 0-270 na Chr. eveneens veel grafvelden

- Molenakkerdreef
- Kampershoek Noord II/1-2
- Nederweert-Rosveld 6
- Wessemerdijk
- Hoebenakker

- graven
- alleen crematie
- crematie en brandstapelresten
- soms compleet aardewerk

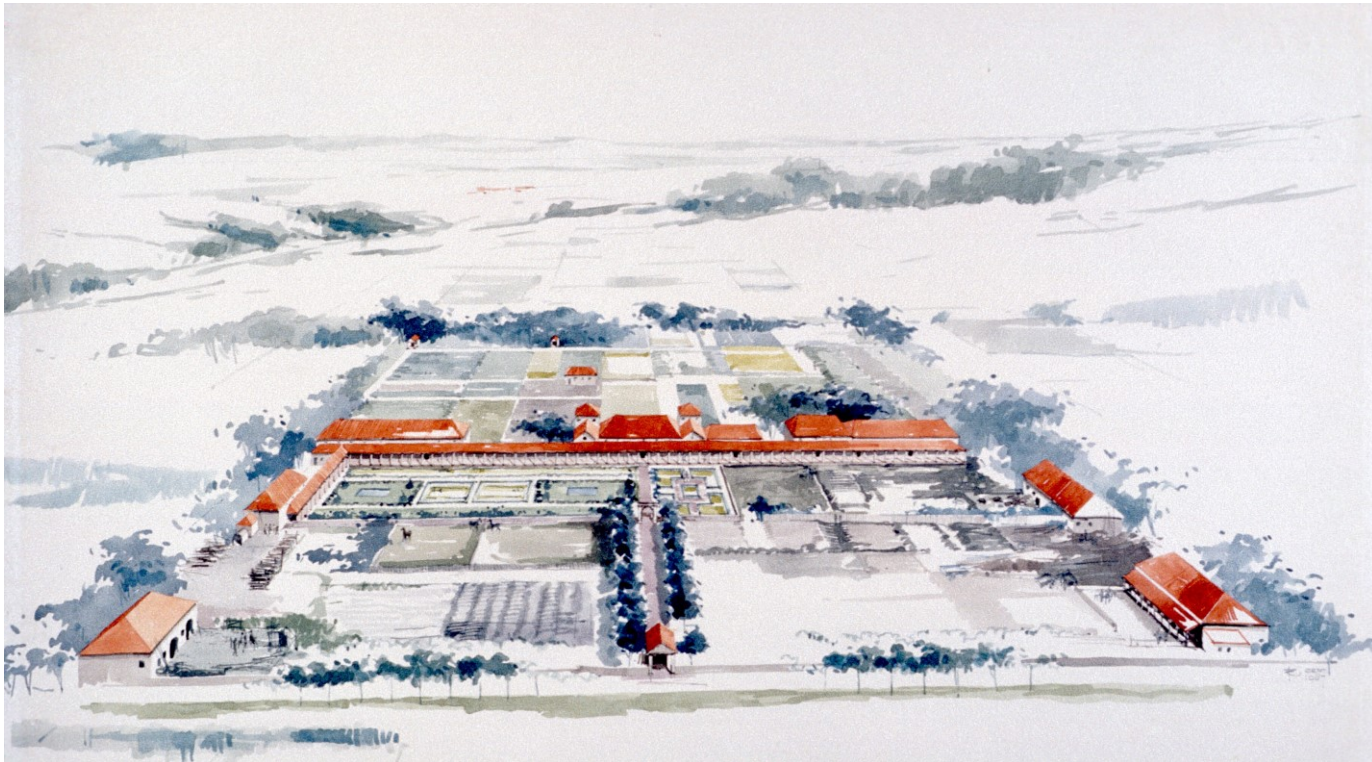
Romeinse munten
glazen kom

kraal
mesjes

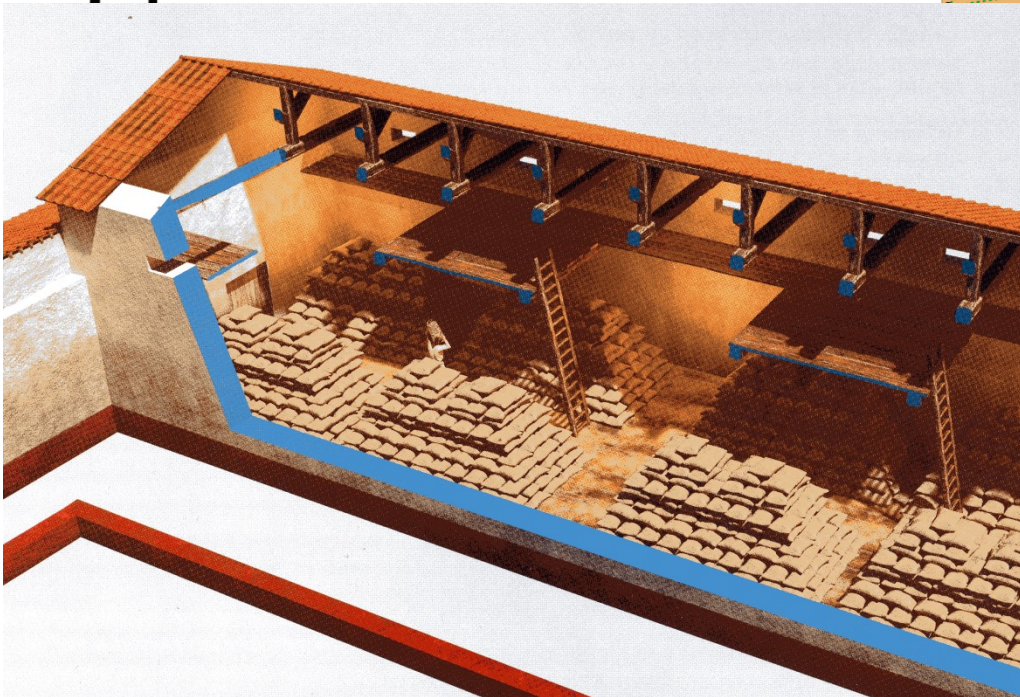
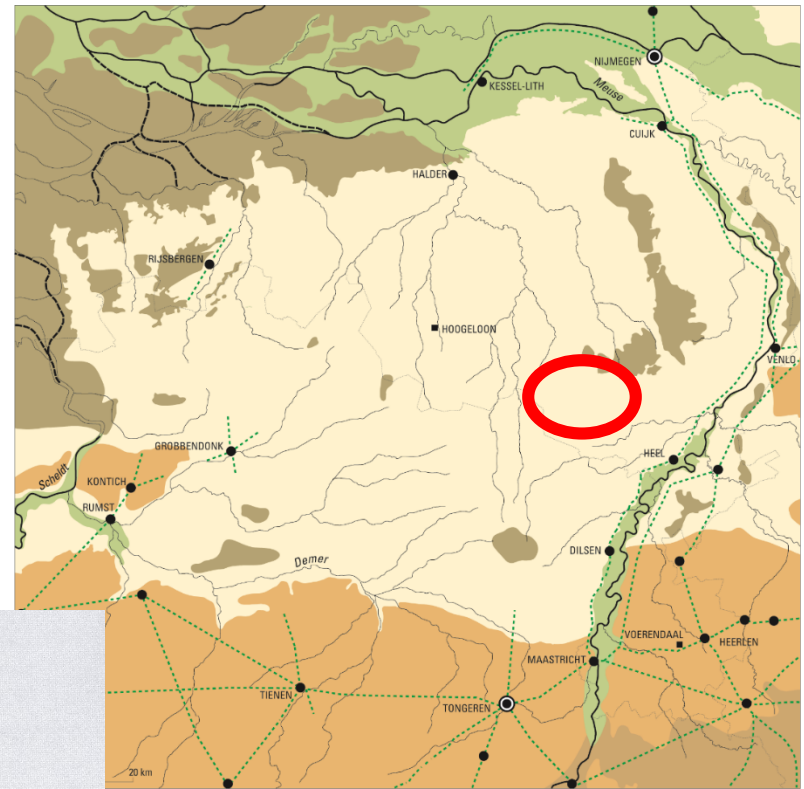
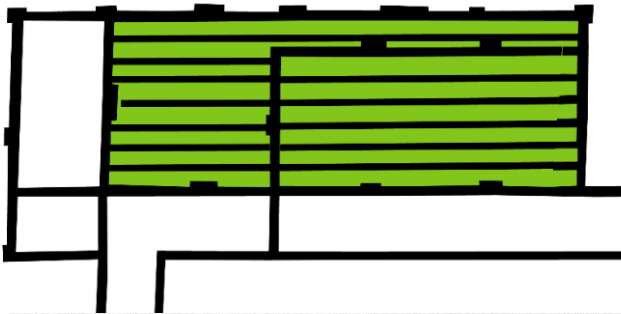

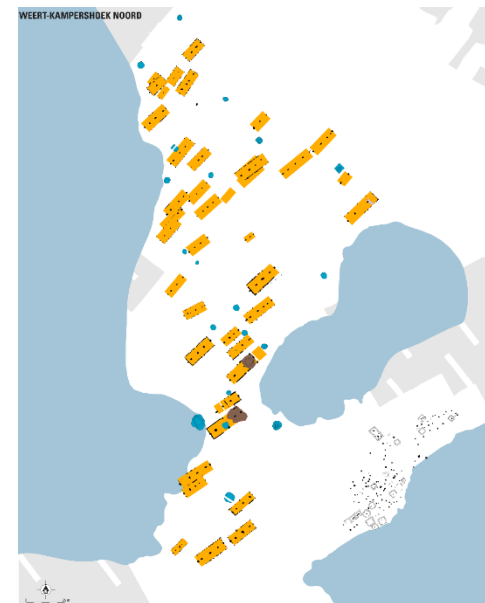
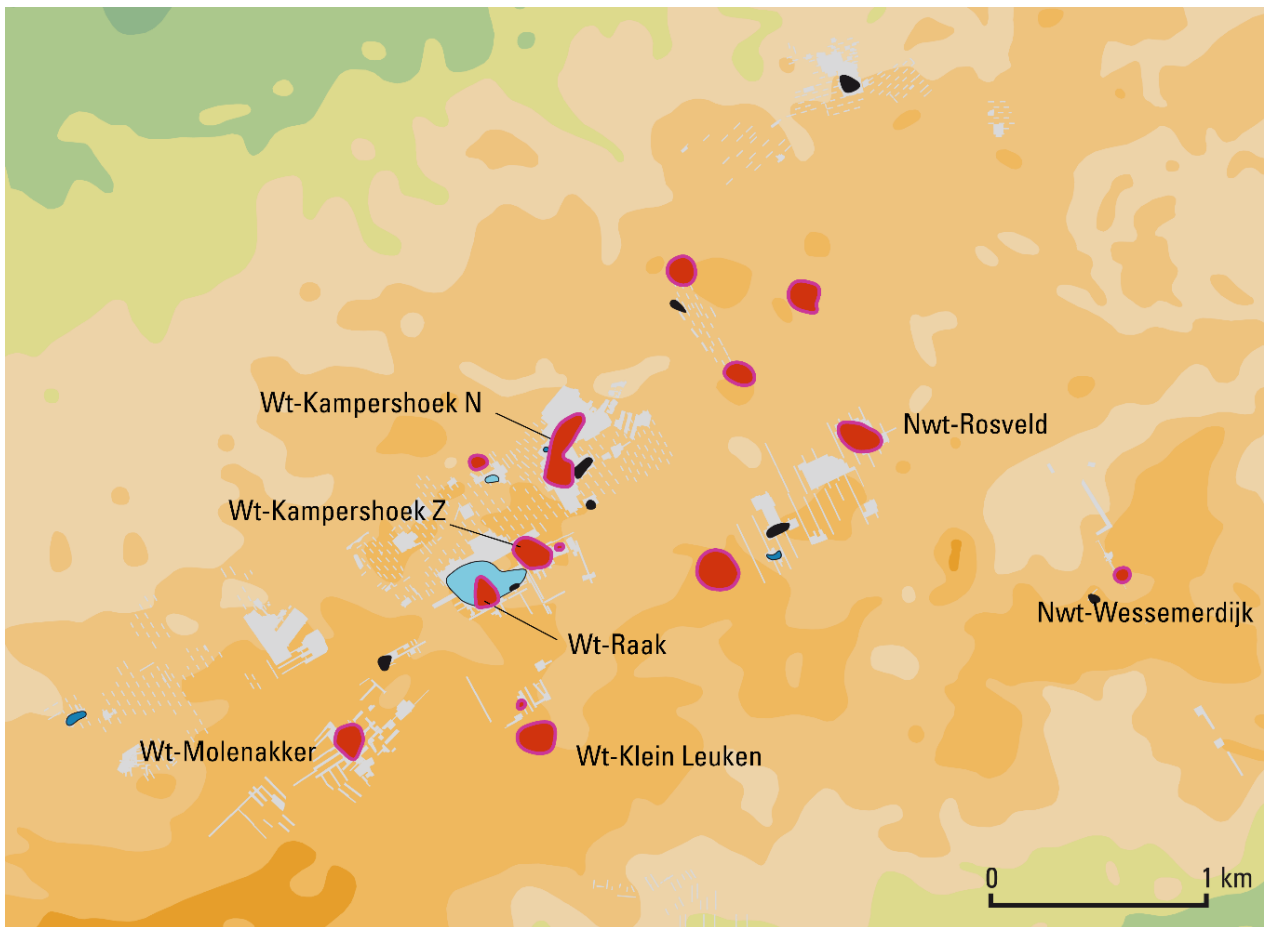
Romeinse nederzettingen hebben
houten huizen,
in zandgebied geen villa's

villas langs Maas,
en vooral op löss Zuid-Limburg
>> grootschalige teelt graan

Voerendaal-Ten Hove 408/2

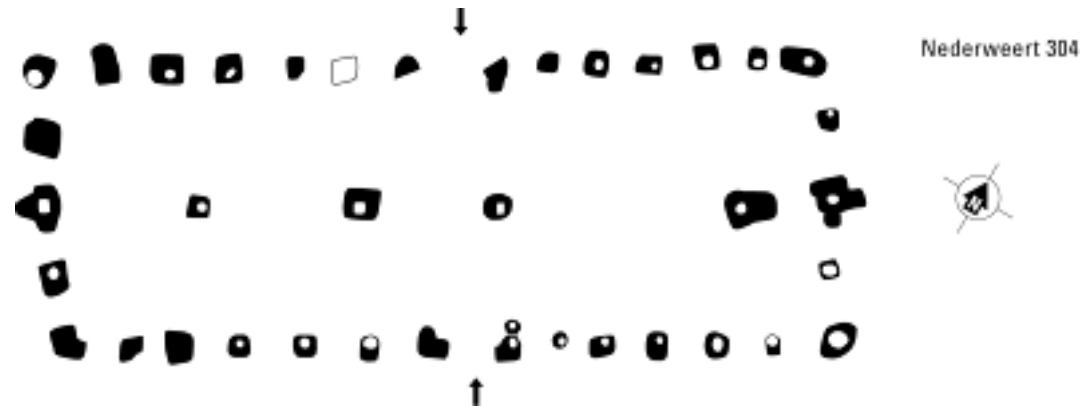

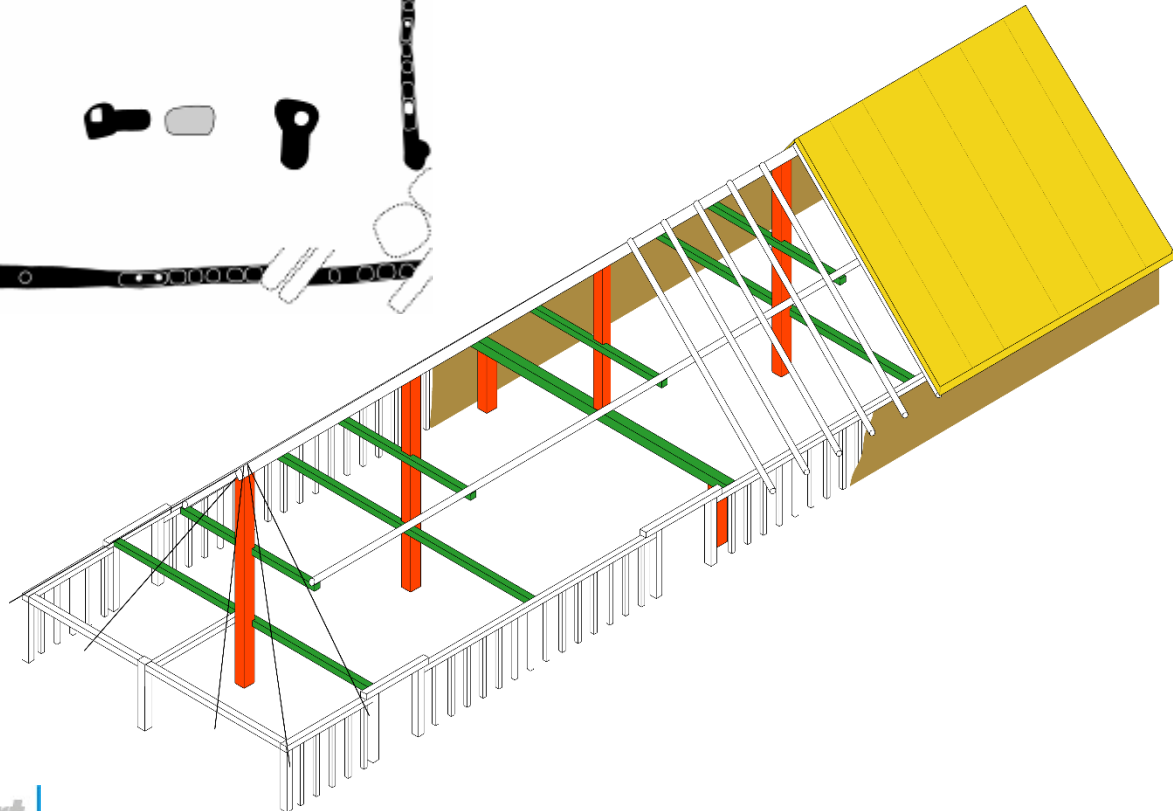
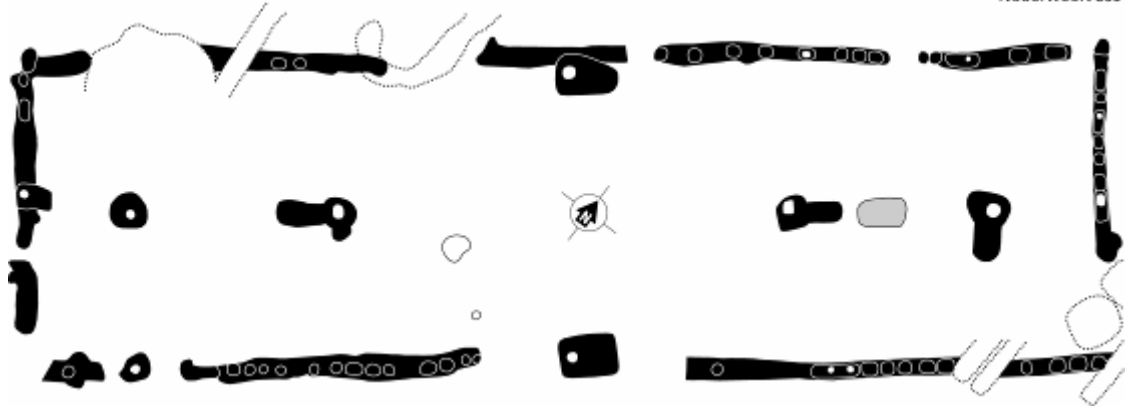
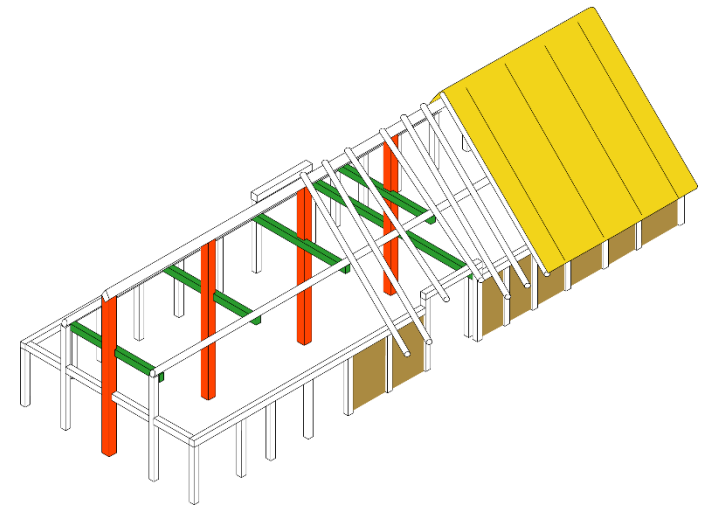
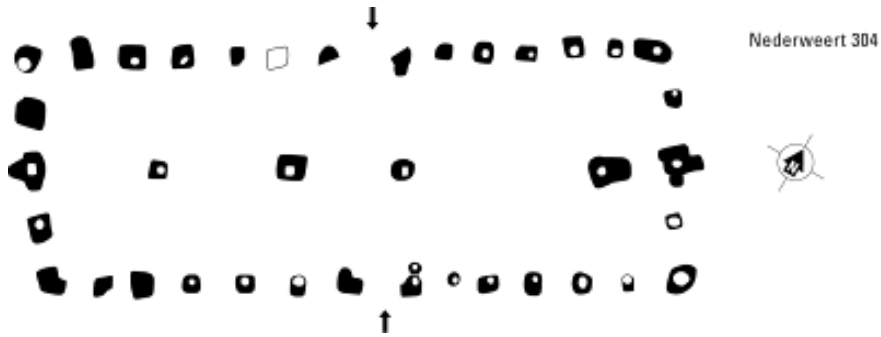

bevolking gemeenten Weert en Nederweert

- Romeinse tijd	≈2000	7-8 pers./km ²
- 1820	12062	58
- 2022	68351	207 (bijna 30x Romeins)

huisplattegrond in opgraving
Kampershoek Noord

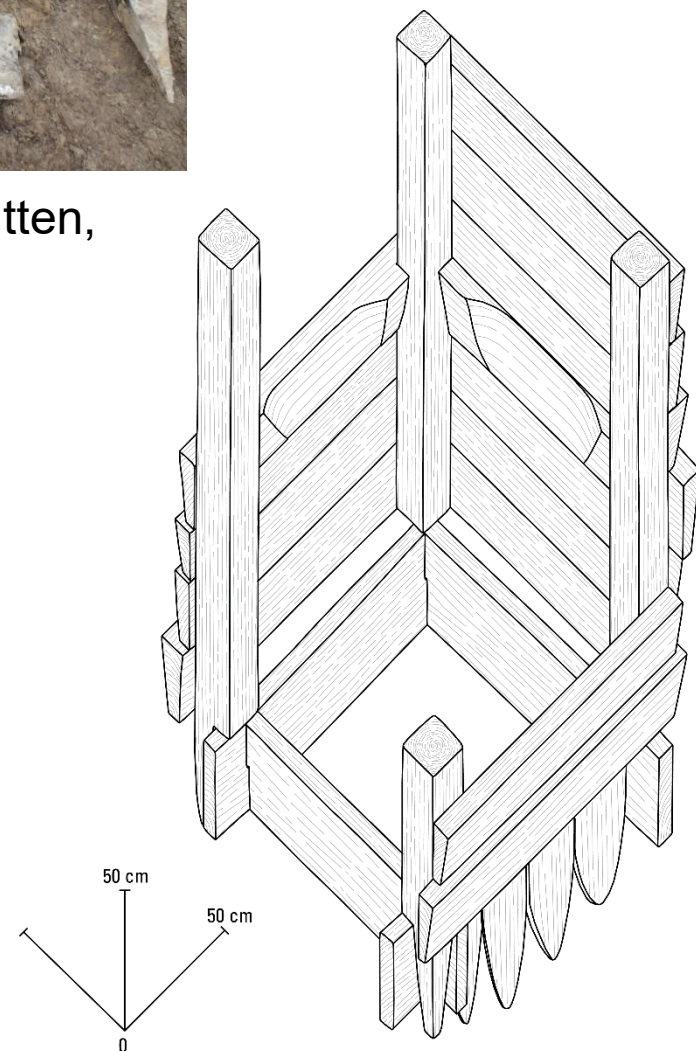

huizen uit

- late 1ste/2de eeuw na Chr.
19.4 x 6.8 m
- 3de eeuw na Chr.
31.5 x 9.2 m

Romeinse waterputten,
vierkant/eiken
dendrochronologie

geïmporteerde goederen

- aardewerk (Frankrijk, Duitsland)
- wijn, olijfolie (Italië, Spanje)
- maalstenen (Eifel)

- Latijn lezen en schrijven
- 'Romeinse' gebruiken
- via dienst leger

Laat-Romeinse tijd

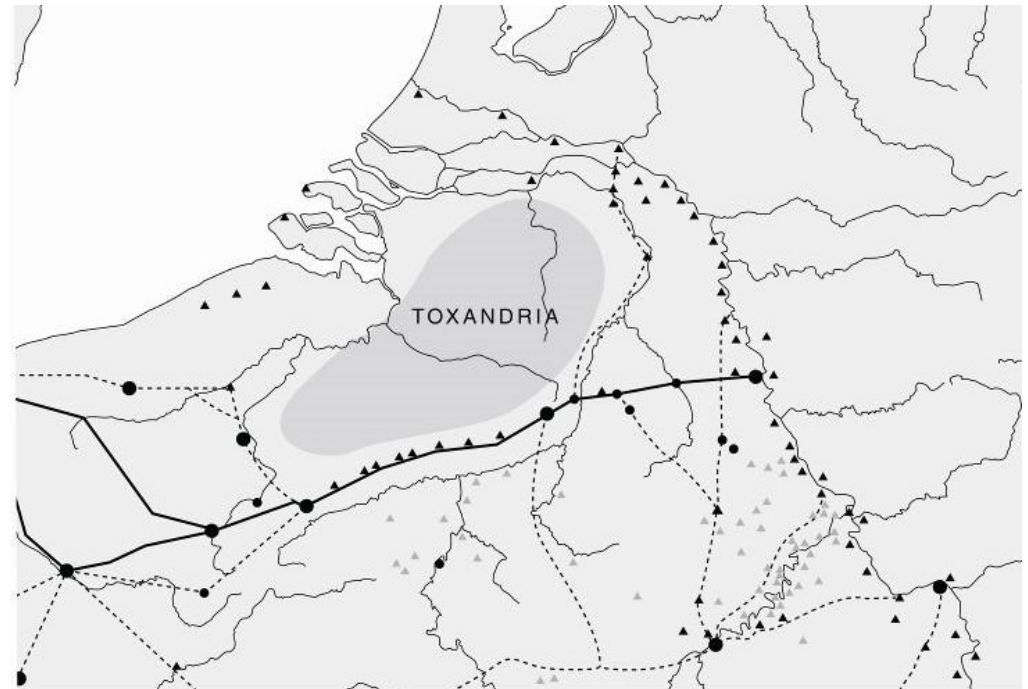
270-450 na Chr.

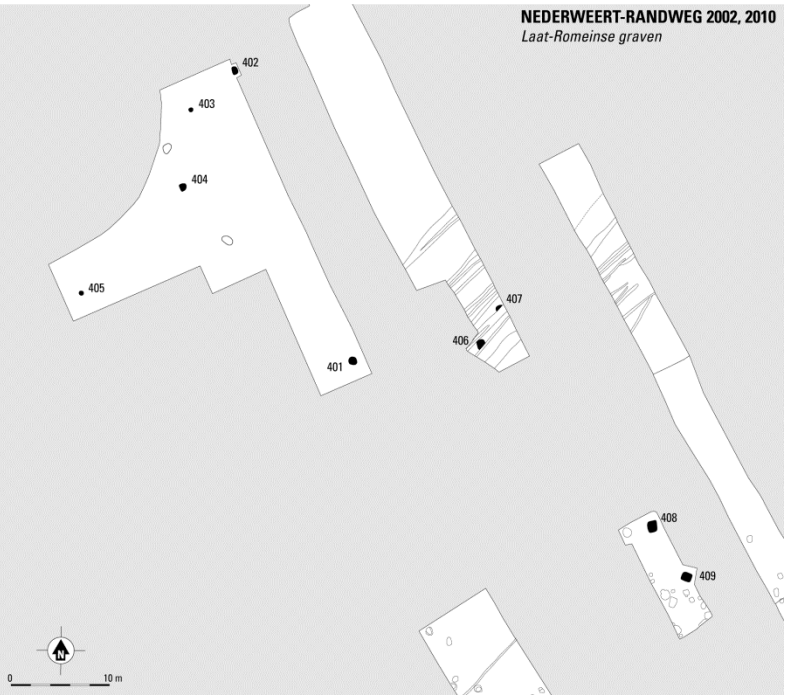
Romeinse rijk valt langzaam uiteen

nauwelijks bewoning in Zuid-Nederland

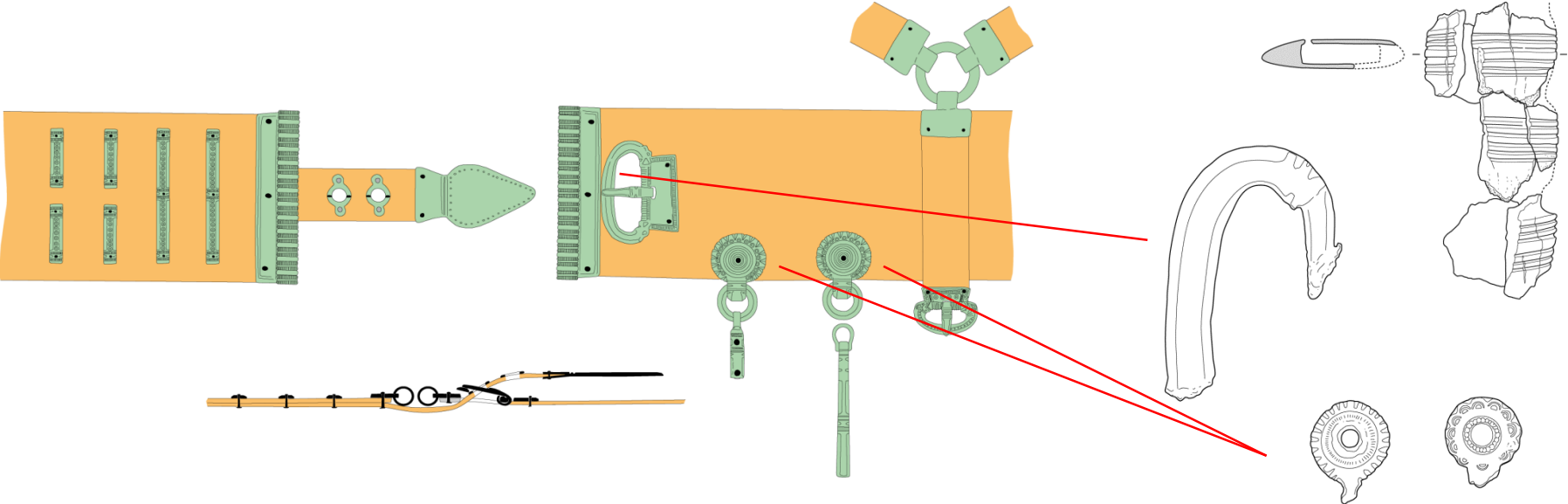

- overheid heeft problemen in allerlei provincies
- Germaanse plundertochten

hier en daar kleinschalige, tijdelijke
bewoning; grafveld Nederweert-Randweg West

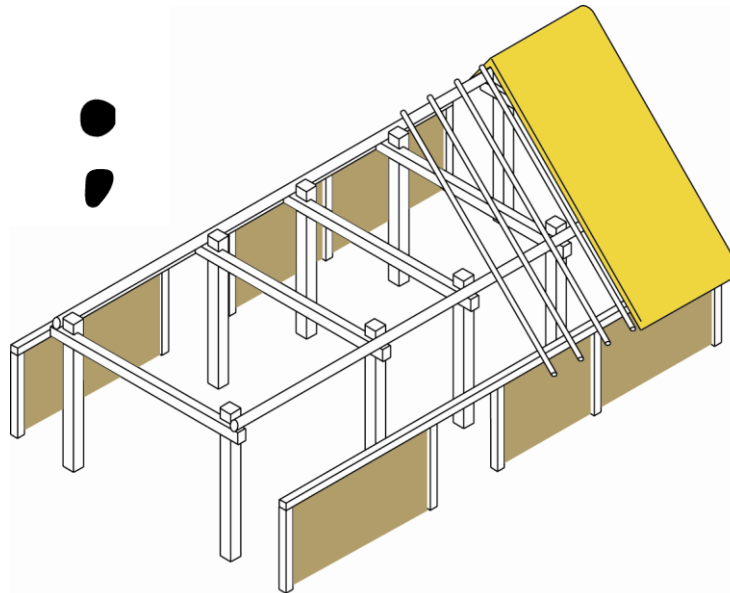
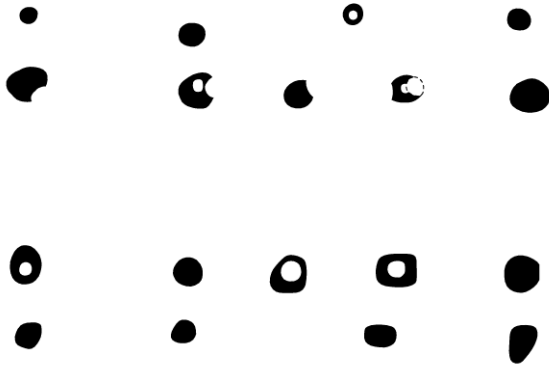
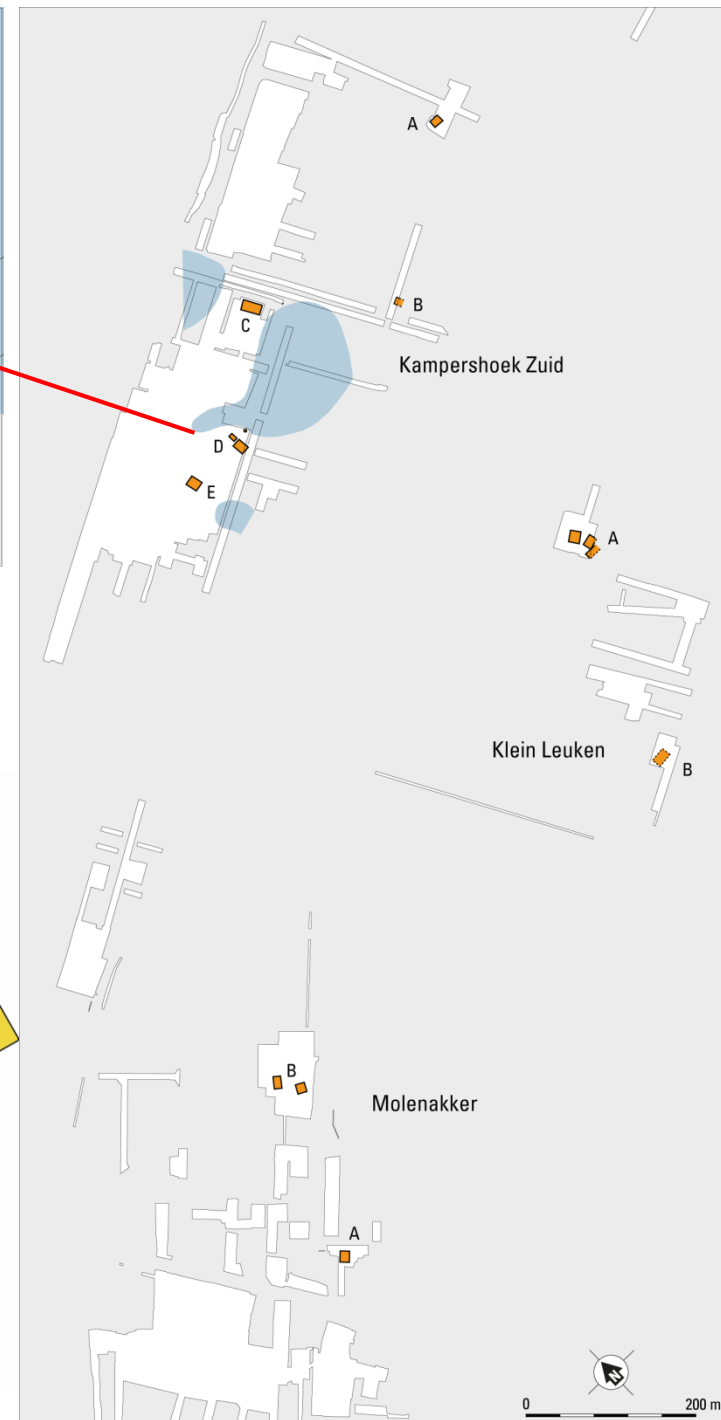
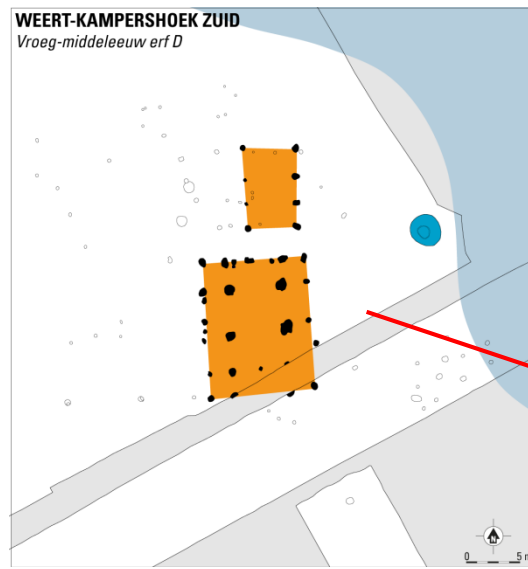

Vroege en Volle Middeleeuwen

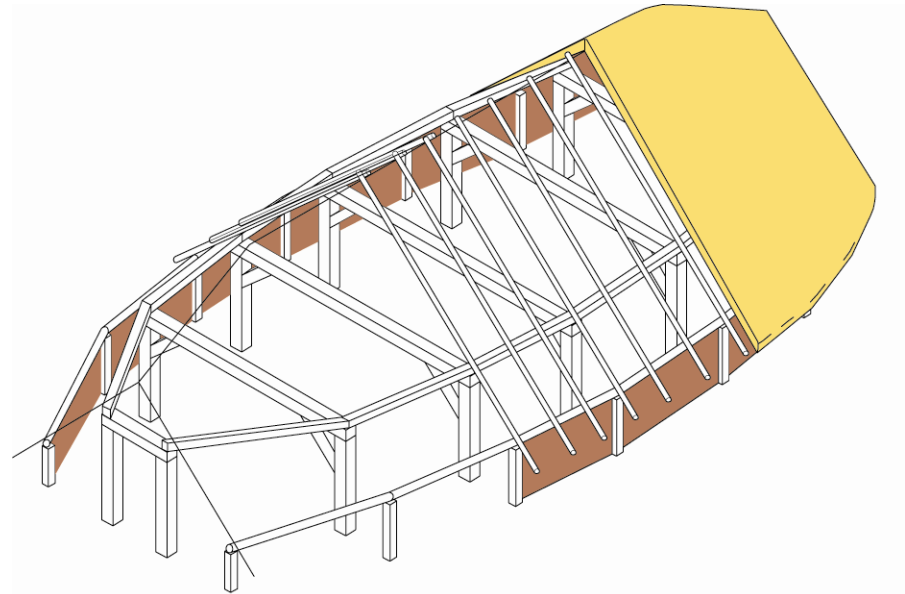
600-1050 en 1050-1300 na Chr.

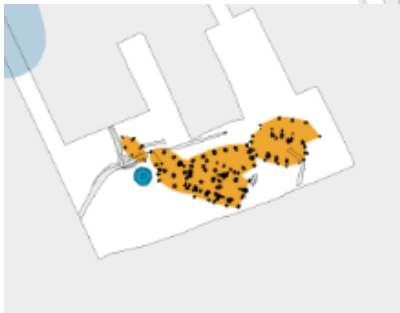
boeren in een wereld met monniken en 'ridders'

Vroege Middeleeuwen: bijna prehistorisch beeld van 'zwervende erven'

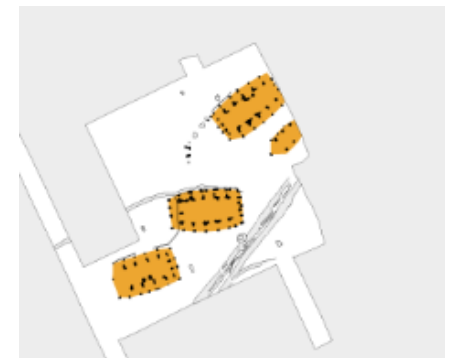

Volle Middeleeuwen,
'bootvormige' gebouwen

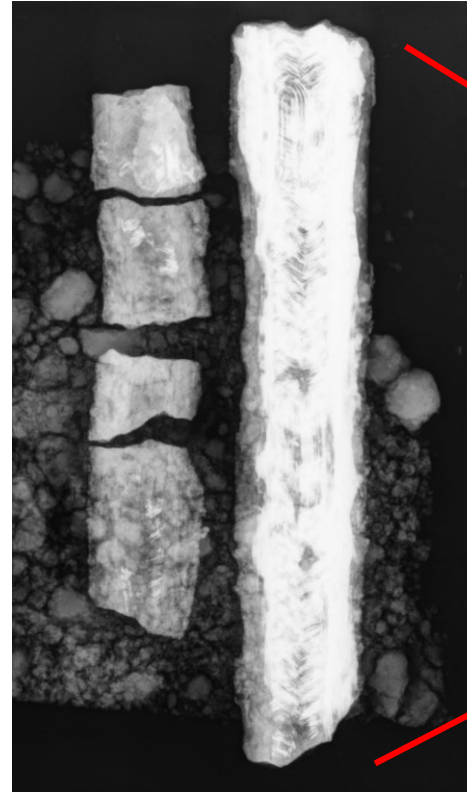

Nederweert-Rosveld
totaal verschillende nederzettingen
-deels chronologisch
-invloed grondeigenaren?

Weert-Laarveld 'gewone' boerderij-erven met bijzondere vondst in waterput: zwaardkling

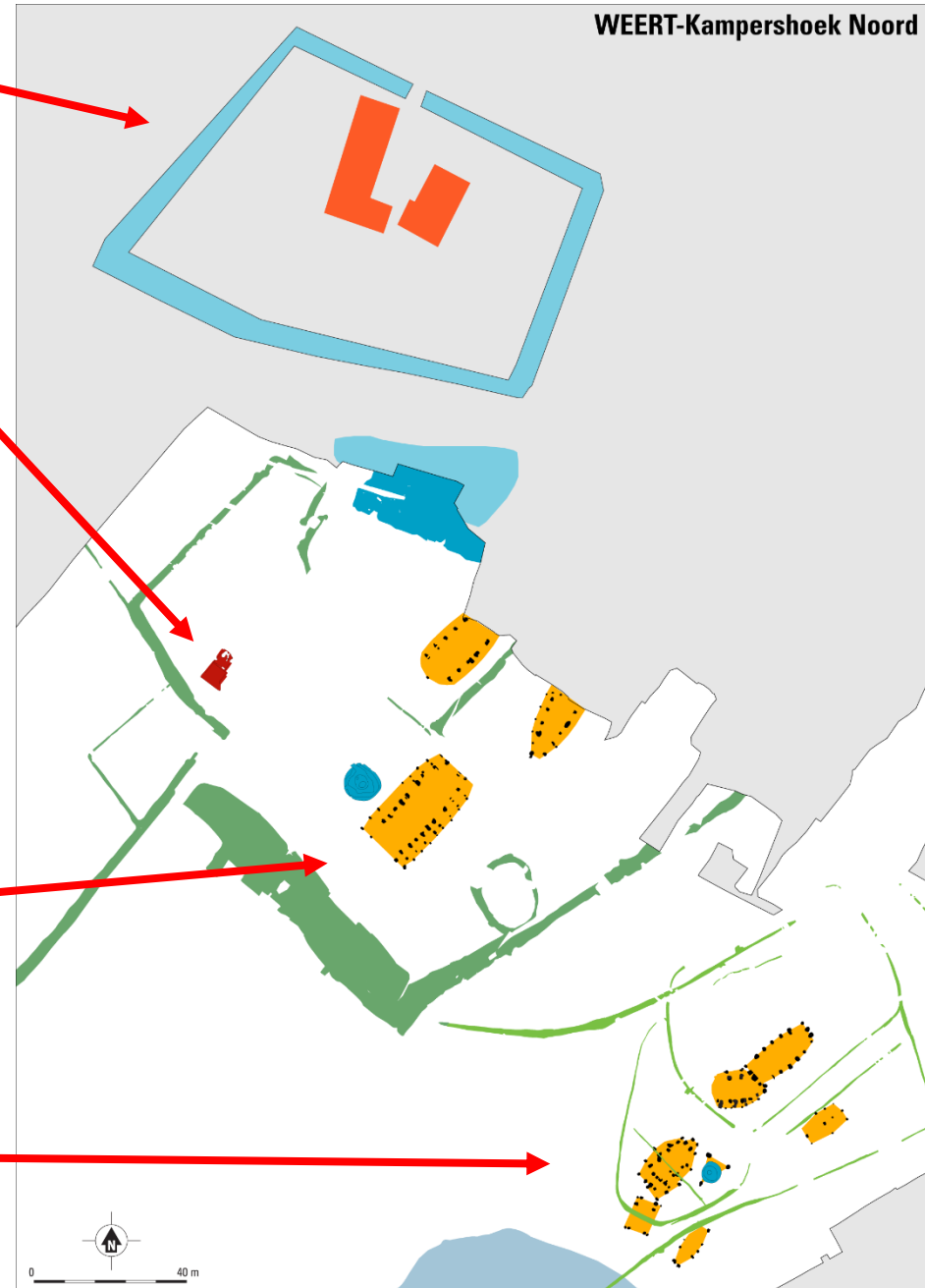
Uitwijk/Plucksackhof
versterkt vanaf ca. 1600?

Boerderij met stenen kelder
1400-1500?

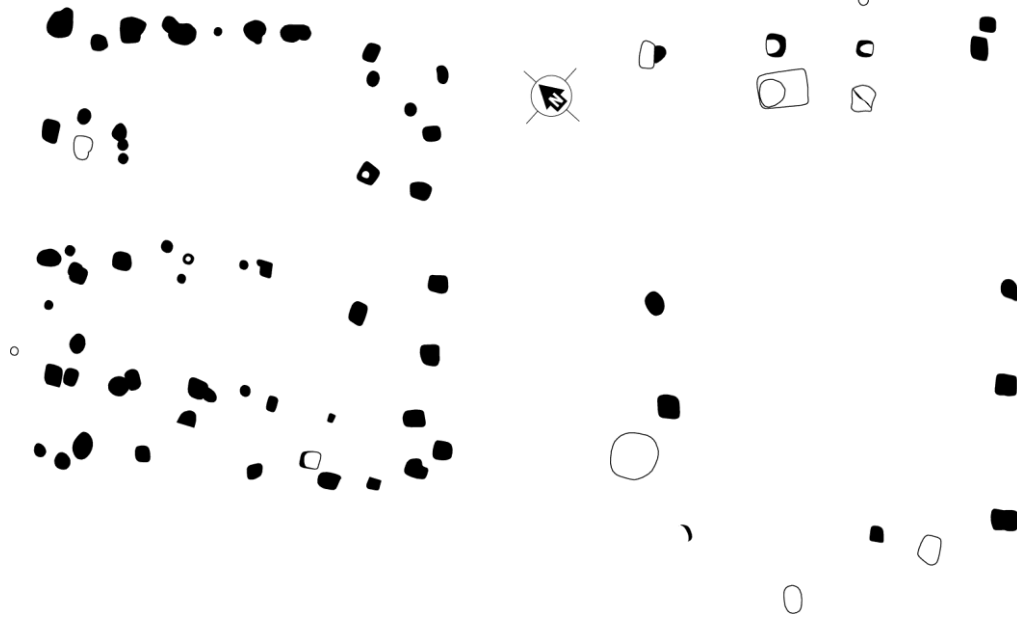

Zee grote boerderij,
ca. 28 x 16 m
1200-1250

Twee erven
1150-1250

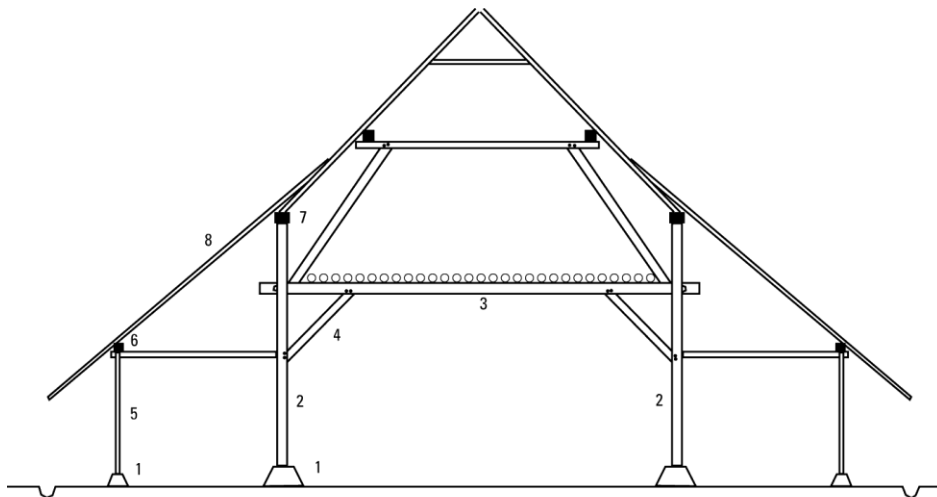
Nederweert 102

Nederweert 114

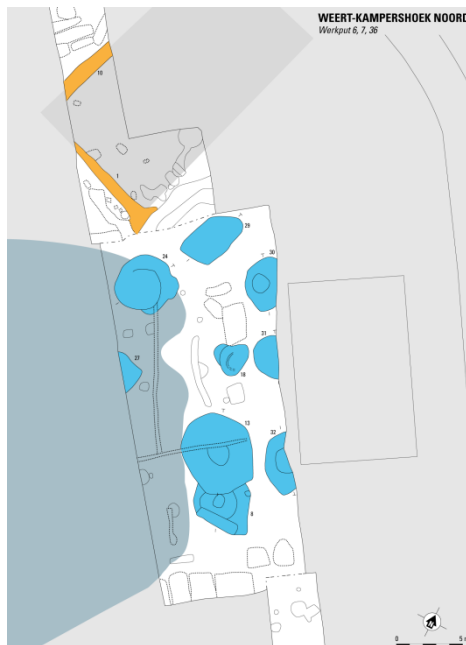
13de eeuw
 ingraven gebintstijlen stopt
 fundering op poeren,
 geen sporen meer van huizen

boerderijen zijn archeologisch
'verdwenen' als bijv. kasteel
de Nijenborgh is gebouwd
(1295)

boerderijen 14de eeuw en later
'onder' 19de/20ste-eeuwse erven
(bijvoorbeeld Weert-Raak)

EINDE